بررسی عوامل مؤثر بر نگرش دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند نسبت به رشته پزشکی در سال ۱۳۸۱

رضا قادری, رضا دستجردی, زهرا سروش, مرضیه موهبتی

چکیده

مقدمه. عوامل مختلفی در دوران دانشجویی می‌توانند سبب علاقه و نگرش مثبت نسبت به رشته تحصیلی و یا برعکس منجر به خستگی، دلزدگی یا ناامیدی از ادامه تحصیل شوند. هدف این مطالعه آن است که عوامل مؤثر بر نگرش دانشجویان پزشکی نسبت به رشته تحصیلی‌شان را بررسی نماید.

روش‌ها. مطالعه‌ای پیمایشی بر روی ۲۲۷ دانشجوی پزشکی انجام شد. شرکت‌کنندگان در این مطالعه، به صورت تصادفی طبقه‌ای انتخاب و داده‌ها از طریق پرسشنامه‌ای خوداجرا در مورد عوامل مختلف مؤثر بر نگرش مثبت یا منفی دانشجویان پزشکی نسبت به رشته پزشکی، جمع‌آوری گردید. داده‌های حاصل با روش‌های آماری، محاسبه، میانگین امتیازات و مقایسه فراوانی‌ها با مجذور کای و با نرم‌افزار SPSS تحلیل گردیده است.

نتایج. علاقه فردی ، خدمت به جامعه ، جایگاه اجتماعی رشته، تلقین جامعه بر اهمیت رشته پزشکی، مهمترین عوامل انتخاب رشته پزشکی بوده‌اند. شیوه ارزشیابی اساتید، کمبود امکانات پژوهشی، عدم امنیت شغلی ، مشکلات مربوط به گذراندن طرح ،ضوابط و برنامه‌ریزی‌های آموزشی جزو مهمترین عوامل ایجادکننده نگرش منفی دانشجویان پزشکی نسبت به رشته پزشکی و احساس مطلوب برای کمک به بیماران و رضایت اطرافیان بهترین عوامل نگرش مثبت در دانشجویان بوده است. علاقه به رشته پزشکی با اینکه ظاهراً در طی مقاطع تحصیلی کاهش یافته بود ولی از نظر آماری تفاوت معنی‌داری نداشت نگرش مثبت و منفی به رشته پزشکی با بعضی مشخصات جامعه شناختی دانشجویان ارتباط داشت.

بحث. از آنجا که مشکلات ارزشیابی, پژوهشی و آینده شغلی مهمترین عوامل منفی نگرش بر رشته پزشکی بوده است، بنابراین, برنامه‌ریزی‌های دقیق آموزشی، برگزاری امتحانات استاندارد و برنامه‌ریزی برای امنیت شغلی دانشجویان می‌تواند این نگرش‌ها را بهینه سازد.

واژه‌های کلیدی. نگرش، پزشکی، دانشجویان پزشکی

مقدمه

معمولاً موفقیت در هر کاری و رسیدن به هدف نیازمند نوعی نگرش مثبت به آن عمل یا هدف می‌باشد. در جریان زندگی عوامل مختلفی در تکوین و شکل‌گیری، یا تغییر نگرش‌های انسان مؤثر است که روان‌شناسان مطالعه آن را به شیوه‌های مختلف و به عنوان یکی از موضوعات جالب بررسی نموده و دیدگاه‌های گوناگونی در مورد آن ابراز کرده‌اند.

بطور کلی ترکیب شناخت‌ها، احساس‌ها و آمادگی برای عمل نسبت به یک چیز معین را نگرش شخص نسبت به آن چیز می‌گویند(۱). نگرش‌های فرد در دوران مختلف زندگی هماهنگ با محیط اطراف دستخوش تغییر می‌شود. بیشتر تحقیقات حاکی از آن است که نگرش‌ها در دوران دانشجویی امکان بیشترین تغییر را پیدا می‌کنند(۲). مطالعات مختلف حاکی از آن است که معمولاً دانشکده‌های پزشکی به عنوان محیط استرس‌زا در نظر گرفته می‌شوند که اغلب تأثیر منفی در عملکرد تحصیلی، سلامت جسمی و روانی دانشجویان دارند(۳تا۵).

مطالعات دیگر در این زمینه نشان می‌دهند که گرچه دانشجویان پزشکی با شناخت و علاقه کافی نسبت به انتخاب این رشته اقدام می‌کنند اما با افزایش سنوات تحصیل و مقطع آموزشی, نگرش‌ها منفی و از علاقه آنان به تحصیل در رشته پزشکی کاسته می‌شود(٦تا۹). انجام ارزشیابی‌های غیر استاندارد بویژه در دوران کارورزی، عدم برنامه‌ریزی‌های

رضا دستجردی (عضو هیأت علمی), معاونت دانشجویی- فرهنگی, دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی- درمانی بیرجند, خیابان آیت‌اله غفاری, بیرجند.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-16]

دقیق آموزشی و فشرده بودن برنامه درسی، نگرانی از آینده شغلی، فقدان تأمین مالی مناسب در آینده، احساس تنهایی و ترس از امتحان از جمله عوامل مؤثر در این ارتباط بوده‌اند(۱۰تا۱٤).

دانشجویان پزشکی به عنوان یک زیر مجموعه از نیروهای اصلی بخش بهداشت و درمان، در آینده عهده‌دار تأمین ، حفظ و ارتقای سطح سلامت جامعه خواهند بود, باید به دقت مورد مراقبت قرار گیرند تا بتوانند نقش خود را به عنوان یک نیروی متخصص، مدیر و یا حداقل درمانگر، به خوبی ایفا نمایند. کم توجهی نسبت به مشکلات دانشجویان ، بی‌گمان باعث تراکم مشکلات آنان و گره‌خوردن مشکلات با یکدیگر، و به وجود آمدن نابسامانی‌های روحی و آموزشی مختلف برای دانشجویان خواهد بود. مجموعه چنین غفلت‌هایی از یک طرف باعث اتلاف منابع انسانی، و از طرف دیگر, افت کیفیت نیروی انسانی می‌شود(۱۵). یکی از مشکلات اساسی این دانشجویان نگرش به رشته پزشکی است.

شناخت عوامل مؤثر بر نگرش دانشجویان پزشکی از جمله ضرورت‌هایی است که می‌تواند در تدوین مقررات، فراهم نمودن امکانات مناسب، برنامه‌ریزی موفق برای تربیت پزشکان حاذق و توانمند، و ایجاد محیطی پرشور و انگیزه در دانشکده‌های پزشکی، به ما کمک نماید. آگاهی از چگونگی نگرش هم برای پیش‌بینی رفتارهای اجتماعی و هم برای تفسیر پس از وقوع آن می‌تواند مفید باشد.

با توجه به آنچه اشاره شد، انجام مطالعات ملی و منطقه‌ای از ضروریاتی است که هرگز نباید از نظرها دور، و یا به فراموشی سپرده شود. مطالعه حاضر, به منظور بررسی عوامل فرهنگی، اقتصادی، روانی- اجتماعی و بویژه آموزشی مؤثر بر نگرش دانشجویان پزشکی پرداخته و هدف آن تعیین عوامل مؤثر بر انتخاب رشته و عوامل مؤثر بر نگرش دانشجویان رشته پزشکی در دانشگاه علوم پزشکی بیرجند در سال ۱۳۸۱ بوده است.

روش‌ها

جامعه پژوهش در این مطالعه، کل دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند (۳٤٥ نفر) بود که از بین آنان ۲۳۰ نفر به عنوان نمونه بطور تصادفی طبقه‌ای انتخاب و متناسب با جمعیت دانشجویان در هر یک از سال‌های تحصیل، پرسشنامه به آنها ارائه گردیده است. از بین نمونه‌ها تعداد ۲۲۷ نفر پرسشنامه را تکمیل و برگشت دادند.

این مطالعه از نوع پیمایشی است که اطلاعات مورد نظر آن از طریق پرسشنامه‌ای خودساخته گردآوری شده است. این پرسشنامه از حیث روایی محتوا به نظر متخصصان رشته مربوطه رسید و تأیید گردید. پایایی آن نیز در یک مطالعه مقدماتی و از طریق روش آزمون مجدد با فاصله زمانی ۱۰ روز بررسی و معادل $r = ٪۸۳$ محاسبه گردید. این پرسشنامه دارای ۳۵ سؤال و سه بخش بود: بخش اول شامل مشخصات عمومی دانشجو، بخش دوم معیارهای انتخاب رشته پزشکی با ٦ گزینه و در بخش سوم ۲٦ گزینه عوامل مؤثر بر نگرش دانشجویان پزشکی نسبت به رشته پزشکی ارائه گردیده بود. عوامل مؤثر بر نگرش در پرسشنامه با مقیاس ٤ درجه‌ای به صورت خیلی زیاد، زیاد، کم و خیلی کم و به ترتیب با نمره‌گذاری ٤، ۳، ۲ و ۱ طراحی گردیده بود و مجموع نمرات گزینه‌ها به عنوان نمره دانشجویان تلقی می‌گردید. در مجموع ۲۰ گزینه بیانگر نگرش منفی و ٦ گزینه بیانگر نگرش مثبت بود و یک گزینه علاقه کنونی به رشته را مورد بررسی قرار می‌داد.

اطلاعات جمع‌آوری شده از طریق نرم‌افزار SPSS و با استفاده از توزیع فراوانی، محاسبه میانگین و مجذورکای تحلیل شد.

نتایج

از مجموع ۲۳۰ نمونه انتخاب شده، ۲۲۷ نفر پرسشنامه را تکمیل و عودت دادند.

از تعداد کل شرکت‌کنندگان، ٦۵/٦ درصد (۱٤۹ نفر) دختر و ۳٤/٤ درصد (۷۸ نفر) دانشجوی پسر, ۷۲/۲ درصد (۱٦٤ نفر) مجرد و ۲۷/۸ درصد (٦۳ نفر) متأهل بودند. از مجموع شرکت‌کنندگان ۱۵ درصد سال اول، ۱۲/۸ درصد سال دوم، ۱۲/۳ درصد سال سوم، ۱۲/۸ درصد سال چهارم، ۱٦/۷ درصد سال پنجم، ۱۵ درصد سال ششم، ۱٤/۵ درصد سال هفتم و ۰/۹ درصد سال هشتم و بالاتر بودند.

از کل افراد ۸۷ نفر (۳۷ درصد) علوم پایه، ۳۳ نفر (۱٤/۵ درصد) فیزیوپاتولوژی، ۷۵ نفر (۳۳ درصد) کارآموزی و ۳۵ نفر (۱۵/۵ درصد) در مقطع کارورزی مشغول تحصیل و از این

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-16]

تعداد ۳۸ نفر (۱۷/۲ درصد) بومی و ۱۸۹ نفر (۸۲/۸ درصد) غیر بومی بودند.

در خصوص عوامل مؤثر بر انتخاب رشته پزشکی بر حسب میانگین امتیاز به ترتیب اولویت: علاقمندی به رشته ۳ امتیاز، خدمت به جامعه ۲/۹۱ امتیاز، جایگاه اجتماعی رشته ۲/۷٦ امتیاز، تلقین جامعه بر اهمیت رشته ۲/٤۸ امتیاز, به عنوان مهمترین معیارهای انتخاب رشته پزشکی معرفی شدند. عوامل اقتصادی با میانگین ۲/۱۷ امتیاز و فشار و اصرار والدین با ۲/۰۷ امتیاز به عنوان معیار انتخاب رشته در پایین‌ترین رده قرار گرفته بود.

هفتاد و پنج درصد دانشجویان مقطع علوم پایه علاقه خود را قبل از ورود به‌این رشته زیاد و خیلی زیاد دانسته‌اند. این ویژگی در مقطع فیزیوپاتولوژی ۸٤/٤ درصد، دوره کارآموزی ۸۱/۳ درصد و در دوره کارورزی ۷۷/۲ درصد بود.

در زمینه میزان علاقه به رشته پزشکی قبل از ورود به دانشگاه به تفکیک جنس, نتایج نشان داد که ٤ درصد دانشجویان دختر میزان علاقه خود را قبل از ورود به دانشگاه به این رشته خیلی کم، ۱۷/٤ درصد کم، ۲۸/۹ درصد زیاد، و ٤۹/۷ درصد خیلی زیاد می‌دانستند، اما ۵/۳ درصد دانشجویان پسر علاقه خود را قبل از ورود خیلی کم، ۱۵/۸ درصد کم، ۳۹/۵ درصد زیاد و ۳۵/۵ درصد خیلی زیاد ابزار نموده بودند و در ۳/۹ درصد میزان علاقه گزارش نگردیده بود.

نتایج پژوهش در مورد علاقه کنونی دانشجویان پزشکی نسبت به رشته نشان داد که ۸۱/۳ درصد دانشجویان علوم پایه, ۷۱/۹ درصد دانشجویان فیزیوپاتولوژی, ٦۳/۵ درصد دانشجویان کارآموز و ٦٤/۷ درصد دانشجویان کارورز, علاقه خود را زیاد یا خیلی زیاد گزارش نموده بودند.

سایر یافته‌ها بیانگر آن بود که میانگین نمره علاقه قبلی دانشجویان به رشته پزشکی ۳/۲ و میانگین علاقه فعلی ۳ نمره بوده است، آزمون آماری مجذور کای، و مقایسه فراوانی گروه‌ها نشان داد که علاقه به رشته پزشکی قبل از ورود به دانشگاه و علاقه فعلی به رشته پزشکی با مقطع تحصیلی و تاهل و جنسیت ارتباط معنی‌داری ندارد. علاقه فعلی به رشته پزشکی تنها با وضعیت بومی و غیربومی دانشجویان ارتباط داشت ($P = ۰/۰۲۹$) در حالی که علاقه قبلی به رشته با بومی و غیربومی بودن ارتباط نداشت. هفتاد و پنج و شش دهم درصد دانشجویان غیربومی علاقه خود را نسبت به رشته زیاد و خیلی زیاد ابرازکرده بودند. این در حالی است که تنها ۵۲/۷ درصد دانشجویان بومی چنین علاقه‌ای رابیان کرده‌اند.

مهمترین عوامل مؤثر بر ایجاد نگرش منفی دانشجویان نسبت به رشته پزشکی به ترتیب عبارتند از: شیوه ارزشیابی اساتید، کمبود امکانات پژوهشی، عدم امنیت شغلی در آینده، مشکلات مربوط به گذراندن طرح و ضوابط و برنامه‌ریزی‌های آموزشی بود. حجم سنگین مطالب درسی و مشکلات اقتصادی کم اهمیت‌ترین موضوع نگرش منفی بوده است (جدول یک). در حالی که در گزینه‌های مثبت, احساس

جدول ۱. میانگین امتیاز عوامل مؤثر بر نگرش منفی دانشجویان پزشکی نسبت به رشته پزشکی به ترتیب اولویت و مقدار معنی‌دار بودن رابطه آن با ویژگی‌های فردی دانشجویان براساس آزمون مجذور کای

عوامل	میانگین امتیاز	مقطع تحصیلی	جنسیت	بومی و غیر بومی	وضعیت تأهل
شیوه ارزشیابی توسط اساتید	۳/۱۸	۰/۰۰۰	۰/۰۰٤	NS	۰/۰۵
کمبود امکانات پژوهشی	۲/۷٦	NS	NS	۰/۰۱	NS
مشغله ذهنی ناشی از عدم امنیت شغلی در آینده	۲/۷۵	NS	NS	NS	۰/۰۱
نگرانی از چگونگی گذراندن طرح	۲/۷۰	NS	NS	NS	NS
ضوابط و برنامه‌ریزی‌های آموزشی	۲/٦۹	۰/۰۰۱	NS	NS	NS
طولانی بودن مدت تحصیل	۲/٦۷	۰/۰۰۰	۰/۰۰۸	۰/۰۰۰	۰/۰۰۱
شیوه برخورد اساتید	۲/٦۱	۰/۰۳	NS	NS	NS
دلهره امتحانات جامع	۲/٦۱	NS	NS	NS	NS

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-16]

برخورد منفی مسؤولین و کارکنان دانشگاه	۲/۵۳	NS	NS	NS	NS
برخورد منفی مسؤولین و کارکنان بیمارستان	۲/۵۰	NS	NS	NS	NS
ضوابط انضباطی و اخلاقی	۲/۵۰	NS	۰/۰۳	NS	NS
انتظار بیش از حد و بی‌توجهی به زحمات دانشجویان بالینی	۲/٤۹	NS	NS	NS	NS
نبود فرصت کافی برای رسیدگی به امور خانواده	۲/٤۸	NS	۰/۰۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
ناامیدی از ادامه تحصیل	۲/٤۷	۰/۰٤	NS	NS	NS
دوری چندین ساله از خانواده	۲/٤٦	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
کمبود امکانات رفاهی	۲/٤۳	NS	NS	۰/۰۰۰	NS
دلهره ناشی از حضور در کلاس‌ها و گزارش صبحگاهی	۲/۳۹	NS	NS	NS	۰/۰٤
مشکلات و موانع در زمینه ازدواج	۲/۳۰	۰/۰۰۹	۰/۰۳	NS	۰/۰۰٦
حجم سنگین مطالب درسی	۲/۳۷	۰/۰۰۰	NS	NS	۰/۰۲
مشکلات اقتصادی	۲/۱۵	۰/۰۵	۰/۰۰۲	NS	۰/۰٤

NS (Non Significant): مقدار P در این موارد معنی‌دار نبود.

مطلوب برای کمک به بیماران با میانگین ۳/۳۹ امتیاز، رضایت اطرافیان با ۳/۰۷, آشنایی با مباحث جدید علمی با ۳/۰٦, کشیک‌ها و حس مسؤولیت‌پذیری با ۲/۷٦, وجود زمینه برای فعالیت در محیط علمی و فرهنگی با ۲/۷۰ و حضور در کنار جنس مخالف و ایجاد حس رقابت با ۲/۱۱ کمترین امتیاز را کسب نموده‌اند. نتایج آزمون آماری مجذور کای برای مقایسه فراوانی گروه‌ها و همچنین میانگین امتیاز دانشجویان در نگرش‌های منفی بر حسب اولویت امتیاز در جدول یک ارائه گردیده است. آزمون آماری مجذورکای بیانگر ارتباط معنی‌دار بعضی گزینه‌ها با مشخصات جمعیت‌شناسی دانشجویان بود و بخصوص موضوعات طولانی بودن دوره، دوری چند ساله از خانواده با مقطع تحصیلی، جنسیت، بومی نبودن و بودن ارتباط داشت. موضوعات شیوه ارزشیابی توسط اساتید، نبودن فرصت کافی برای رسیدگی به امور خانواده و مشکلات و موانع در زمینه ازدواج و مشکلات اقتصادی با سه ویژگی دانشجویان ارتباط معنی‌داری داشتند. یافته‌ها نشان دادند که دانشجویان کارورزی و کارآموزی نگرانی بیشتری در مورد ضوابط و برنامه‌ریزی‌های آموزشی، شیوه ارزشیابی توسط اساتید و مشکلات اقتصادی ابراز نمودند، به علاوه, نگرش منفی‌تری به شیوه ارزشیابی اساتید داشتند.

در حالی که ٤۳/٦ درصد دانشجویان متأهل مشکلات اقتصادی را در حد زیاد و خیلی زیاد عامل نگرانی و ایجاد نگرش منفی قلمداد کرده بودند. این میزان در دانشجویان مجرد ۲٤ درصد بوده است. در خصوص امنیت شغلی ۷٤/٦ درصد دانشجویان متأهل و ۵۳/۱ درصد دانشجویان مجرد در حد زیاد و خیلی زیاد، آن را عامل ایجاد نگرش منفی تلقی نموده‌اند. در خصوص شیوه ارزشیابی توسط اساتید, ۸۳/۸ درصد دانشجویان متأهل و ٦۳/۹ درصد دانشجویان مجرد در حد زیاد و خیلی زیاد اظهار نگرانی و نارضایتی نموده بودند.

سایر یافته‌های پژوهش نشان دادند که از بین عوامل مؤثر بر نگرش مثبت دانشجویان پزشکی نسبت به رشته خود براساس آزمون آماری مجذور کای, موضوعات احساس مطلوب برای کمک به بیماران در مقاطع مختلف تحصیلی ($P < ۰/۰۰۰$) و همچنین در دو جنس اختلاف معنی‌داری ($P = ۰/۰۳$) وجود داشته است. رضایت اطرافیان در مقاطع تحصیلی ($P = ۰/۰۳$) و در دو جنس اختلاف معنی‌داری داشته

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-16]

است (P = ۰/۰۰٤). سایر عوامل مؤثر بر نگرش مثبت با ویژگی‌های فردی دانشجویان ارتباط نداشته است.

بحث

علاقه به رشته انتخابی می‌تواند موجب پیشرفت و ارتقای علمی دانشجویان و یا برعکس منجر به دلزدگی و ناامیدی و خستگی از ادامه تحصیل شود. در این مطالعه مهمترین عوامل نگرش مثبت و منفی نسبت به رشته و انتخاب آن بررسی شدند. نتایج پژوهش حاضر در زمینه معیارهای انتخاب رشته پزشکی با نتایج بدست آمده از مطالعه دیگری همخوانی دارد که علاقه و شناخت از رشته پزشکی را ٦٤/٧ درصد و مسائل اقتصادی را ۳۳ درصد گزارش کرده‌اند(٦). در واقع می‌توان گفت اگر رشته مهمی چون پزشکی به دلایل کم‌اهمیت‌تری چون موقعیت و مسائل اقتصادی، انتخاب همسر یا دیدگاه والدین انتخاب شده باشد ادامه مسیر و موفقیت در آن کمتر دیده خواهد شد. در اینجا اشاره به‌این نکته ضروری است که با توجه به دیدگاه واینر (Weiner) که عامل اساسی برای پیشرفت را انگیزه‌های درونی می داند(١٦)، علایق فردی، خدمت به جامعه، و جایگاه اجتماعی رشته می‌تواند این نقش را ایفا و نیاز درونی فرد را برآورده نماید.

نکته جالب توجه در این پژوهش مقایسه علاقه هنگام انتخاب رشته با علاقه فعلی به رشته پزشکی بوده است. کاهش میزان علاقه به رشته تحصیلی، ممکن است به دلیل عواملی باشد که برخی از آنان به ساختار درونی فرد و برخی عوامل موقعیتی جامعه برمی‌گردد. این نتیجه با مطالعات دیگری همخوانی دارد. آنان در مطالعه خود به این نکته اشاره کرده‌اند که استرس‌های موجود در دانشکده‌های پزشکی اثر منفی بر عملکرد تحصیلی و سلامت جسمی و روانی دانشجویان می‌گذارد(۳تا٥).

عوامل مؤثر بر نگرش منفی نسبت به رشته پزشکی، شیوه ارزشیابی توسط اساتید، کمبود امکانات پژوهشی، مشکلات مربوط به گذراندن طرح، مشغله ذهنی ناشی از عدم امنیت شغلی درآینده و ضوابط و برنامه‌ریزی‌های آموزشی بودند. این امر می‌تواند ناشی از این ویژگی باشد که ارزشیابی همواره با نوعی قضاوت ارزشی همراه بوده و فشارهای روانی خاصی به دانشجویان وارد می‌کند. علاوه بر این، یکی از مهمترین ویژگی‌های امتحانات، استاندارد بودن آن از حیث پایایی و روایی است. آزمون‌ها در تمامی رشته‌ها باید به نحوی طراحی شود که سطوح عمیق یادگیری را سنجیده و علاوه بر این, اهداف آموزشی را نیز پوشش دهد. با توجه به‌اینکه در حیطه گروه پزشکی امتحانات در بعضی مقاطع به صورت شفاهی برگزار می‌گردد، این امر باعث کاهش عینیت اندازه‌گیری شده و قضاوت ذهنی استاد را به همراه دارد. در نتیجه، گاهی پیشینه‌های فکری دیگری ، ممکن است مداخله نموده و بر امر ارزشیابی و نمره دانشجو اثر بگذارد.

کمبود امکانات پژوهشی ممکن است به واقع وجود نداشته باشد. اما متأسفانه تأکید بر امر آموزش در دانشگاه‌ها و از جمله دانشکده‌های پزشکی و کم‌توجهی به امور پژوهشی ممکن است سبب عدم آشنایی بسیاری از دانشجویان با امکانات و امور پژوهشی در دانشگاه‌ها و از جمله دانشجویان پزشکی مورد مطالعه در این پژوهش باشد.

مشکلات مربوط به گذراندن طرح و نگرانی ناشی از آن و مشغله ذهنی مربوط به عدم امنیت شغلی در آینده, موضوعی کوچک و اندک نیست. آمارهای ارائه شده مبنی بر بی‌کاری تعداد زیادی از پزشکان و پرستاران و نیروهای پیراپزشک، قاعدتاً نگران‌کننده است و کسانی که عمری بسیار طولانی و در واقع بهترین دوران عمر خود را در راستای تحصیل و خدمت به جامعه می‌گذرانند، انتظار دارند که بین تلاش و بهره‌گیری از زحمات آنان ارتباطی مثبت و مؤثر وجود داشته باشد، در حالی که آمارها عکس این موضوع را نشان می‌دهد. نتایج این بخش از پژوهش با پژوهش‌های دیگر که نگرانی از آینده شغلی را عامل استرس‌زای دانشجویان و فقدان تأمین مالی مناسب در آینده را از عوامل مؤثر بر نگرش منفی دانشجویان پزشکی می‌دانستند(۱۲تا١٤)، مطابقت دارد.

نگرانی ناشی از عدم امنیت شغلی و مشکلات مربوط به گذراندن طرح در مقاطع مختلف تحصیلی ، تفاوت معنی‌داری نداشته است و این نشان از اهمیت مسأله دارد که برای تمامی گروه‌ها در مقاطع مختلف تحصیلی مهم بوده و می‌تواند نگرانی بیش از حد در خصوص آن منجر به شکل‌گیری نگرش‌های منفی دانشجویان شود. این بخش از نتایج پژوهش با مطالعه انجام شده دیگری همخوانی دارد. در آن مطالعه نیز به این نتیجه رسیده بودند که اطمینان از آینده شغلی و تأمین مالی از

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-16]

عوامل مهم در دستیابی دانشجویان به اهداف آموزشی و ایجاد انگیزش برای مطالعه و استفاده بهتر از وقت و زمان محسوب می‌شود(۱۱).

ضوابط و برنامه‌ریزی‌های آموزشی نکته دیگری است که می‌تواند بر نگرش دانشجویان نسبت به رشته تحصیلی اثرگذار باشد. هرگاه برنامه‌های درسی, چه به صورت نظری یا عملی, براساس اصولی که در آن رفتارهای ورودی لحاظ شده باشد مد نظر قرار نگیرد، دانشجویان به دلیل دارا نبودن آمادگی‌های شناختی، عاطفی یا روانی- حرکتی، ممکن است در مسیر تحصیل خود دچار شکست شوند و با توجه به اصل پیوستگی تجربه(۱۷)، این تجارب منفی بر تفکر، احساس و رفتار آنان اثر گذاشته و آنچه در واقع بر ایشان جالب بوده است، منفی و بد جلوه می‌کند.

در زمینه برنامه‌ریزی‌های آموزشی می‌توان گفت دانشجویان مقاطع بالاتر بیشتر درگیر ضوابط و برنامه‌ریزی‌های آموزشی و تداخلات و بی‌نظمی‌های دروس تئوری و بخش‌های عملی هستند و آن را لمس و تجربه می‌نمایند. مطالعات دیگر نشان داده‌اند که دانشجویان در سال‌های اول نگرش مثبت‌تری داشته‌اند، حال آن که این نگرش در سال‌های بعدی و مقاطع بالاتر منفی گزارش شده است(۷و۹).

نگرش منفی‌تر دانشجویان مقطع کارورزی و کارآموزی در زمینه شیوه ارزشیابی اساتید ممکن است ناشی از این باشد که برگزاری امتحانات شفاهی قضاوت ذهنی اساتید را به دنبال دارد و از عینیت اندازه‌گیری و سنجش عملکرد می‌کاهد. مطالعه‌ای نشان داد که ۹۱/۳ درصد دانشجویان مقطع کارورزی و کارآموزی معتقدند نمره امتحان پایان دوره آنان به حسن انجام وظیفه و عملکرد شان ارتباط کمی دارد و در این خصوص مسائل دیگری مداخله می‌کند(۸). نگرانی بیشتر دانشجویان مقاطع کارورزی و کارآموزی نسبت به دانشجویان مقاطع پایین‌تر در خصوص مشکلات اقتصادی، ممکن است ناشی از آن باشد که‌این گروه اکثراً متأهل بوده و بار اقتصادی زندگی بر دوش آنهاست و می‌باید مسؤولیت اداره زندگی را عهده‌دار و پاسخگوی نیازهای خانواده خود باشند.

علاوه بر این، اهمیت امکانات پژوهشی، ضوابط و برنامه‌ریزی‌های آموزشی, چگونگی گذراندن طرح و امنیت شغلی آینده، برای هر دو جنس از نظر میزان اثرگذاری بر علاقه و نگرش (مثبت یا منفی) نسبت به رشته پزشکی یکسان بوده است. اما در مشکلات اقتصادی و شیوه ارزشیابی اساتید, تفاوت بین دو گروه معنی‌دار بود و دانشجویان پسر در هر دو مورد نگرانی بیشتری ابراز نموده بودند. مشکلات اقتصادی و اهمیت آن برای دانشجویان پسر، ممکن است ناشی از این باشد که آنان می‌باید بار اقتصادی و معیشتی خانواده را تقبل نمایند.

با توجه به نتایج پژوهش حاضر، برنامه‌ریزی‌های دقیق آموزشی، آشنا نمودن دانشجویان با امکانات پژوهشی، انجام ارزشیابی‌های استاندارد و برنامه‌ریزی برای آینده شغلی دانشجویان پزشکی, از مهمترین مسائلی است که باید بیش از پیش به آن توجه نمود. با این وجود، اشاره به این نکته ضروری است که برای تعمیم نتایج حاصل از این پژوهش نیاز به مطالعات تکمیلی در سایر دانشگاه‌های کشور می‌باشد.

منابع

۱. بال س. انگیزش در آموزش و پرورش. ترجمه: مسدد ع ا. چاپ اول. شیراز : دانشگاه شیراز. ۱۳۷۳: ۱۲۷.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-16]

۲. کریمی ی. روانشناسی اجتماعی تعلیم و تربیت. چاپ پنجم. تهران: دانشگاه پیام نور. ۱۳۷٤: ۲٤٦.
3. Mosley TH, Perrin SG. Neural stress, coping and well-being among third year medical student. Academic Medicine 1994; 69(9): 765-7.
4. Rospenda KM, Halpert J, Richman JA. Effect of social support on medical student performance. Academic Medicine 1994; 69(9): 496-500.
5. Wollf TM. Stress, coping and health: enhancing well-being during medical school. Medical Education 1994; 28(1): 8-17.
٦. آمینی م, رضایی ر, صابر م. بررسی نگرش دانشجویان سال اول پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز نسبت به این رشته و آینده آن در سال ۱۳۸۰. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی ۱۳۸۱؛ ۷: ۱۸.
۷. ایروانی ک, امینی م, دوستکام آ. مقایسه نگرش دانشجویان پزشکی نسبت به رشته تحصیلی و آینده شغلی خود در مقطع علوم پایه و بالینی در دانشکده پزشکی جهرم. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی ۱۳۸۱؛ ۷: ۲۱.
۸. بحرینی‌طوسی مح, مدبر عزیزی مج. کاوه طباطبایی ما, ابراهیم‌زاده س, بحرینی‌طوسی و, بحرینی‌طوسی ک. نحوه ارزشیابی بخش‌های بالینی و نظرات دانشجویان دانشکده پزشکی مشهد در سال ۱۳۸۰. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی ۱۳۸۱؛ ۷: ۲۳.
۹. شکیبائی د, ایران‌فر ش, منتظری نا, رضایی م, یاری ن. میزان انگیزه دانشجویان پزشکی نسبت به رشته خود در مقاطع مختلف تحصیلی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه در سال ۱۳۷۸. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی. ۱۳۸۱؛ ۷: ۷۷.
۱۰. رضائی ک, جوادی ط, طولایی ط. بررسی نظرات دانشجویان خوابگاهی در مورد عوامل مؤثر بر یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی لرستان در سال ۱۳۸۰. خلاصه مقاله دومین همایش کشوری دانشجو و بهداشت روانی. دانشگاه علوم پزشکی لرستان. ۱۳۸۱: ۲۳.
۱۱. پیامنی ش, مؤمن‌نسب م, نجفی س. دانشجویان چه عواملی را در استفاده بهتر از وقت خود جهت دستیابی به اهداف آموزش مؤثر می‌دانند. خلاصه مقالات دومین همایش کشوری دانشجو و بهداشت روانی دانشگاه علوم پزشکی لرستان. ۱۳۸۱: ۱۵۰.
۱۲. اسفندیاری غ. بررسی عوامل استرس‌زا در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان و رابطه آن با سلامت عمومی آنان در سال ۱۳۷۸. طب و تزکیه ۱۳۸۰؛ ٤۳: ۵۷-٦٤.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-16]

۱۳. فکری غ. نگرش دانشجویان رشته پزشکی دانشگاه علوم پزشکی کرمان نسبت به‌اینده شغلی خود. پژوهش در علوم پزشکی ۱۳۷۷؛ ۳(پیوست ۱): ۹۰-۹۳.

14. Hafferty WF, Boulger JG. A look by medical students of medical practice in the future. J Med Edu 1986; 61(5): 359–67.

۱۵. بهرامی م, حسن‌زاده ا. میزان آمادگی فراگیران برای یادگیری از دیدگاه دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در سال ۱۳۸۰. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی ۱۳۸۱؛ ٤: ۱۸.

16. Weiner B. The role of affect in rational (attributional) approachs to human motivation. Educational Research 1980: 9(4): 170-8.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-16]

Influential Factors in Medical Students' Attitudes towards Studying Medicine in 2002

Ghaderi R, Dastjerdi R, Soroush Z, Mohebati M.

Abstract

Introduction. *Different factors can make students interested in studying medicine and cause a positive attitude towards their course of study, or in contrast, lead to their boredom, distraction, and disappointment to continue their education. Thus, this study aims to assess influential factors in the attitude of medical students towards their own discipline.*

Methods. *A survey study was performed on 227 medical students who were chosen by stratified random sampling. The data was gathered by a self-administered questionnaire covering different factors affecting medical students' attitude towards studying medicine. The data was analyzed by SPSS software using mean, frequency and chi-square tests.*

Results. *Personal interests, serving society, social status of medicine ,and society's belief on the importance of medicine were the most important factors in choosing medicine as a discipline. Teachers' evaluation method, shortage of research facilities, lack of job security, and educational regulations were among the most important factors causing a negative attitude in medical students towards studying medicine. The feelings to help patients and satisfy others were the most important factors causing a positive attitude in students. Although the interest in medicine had decreased during different years of study, no significant difference was observed. There was a significant relationship between students' attitude and some of their demographic characteristics.*

Conclusion. *The problems resulting from evaluation methods, research facilities and future job security were the most important factors causing a negative attitude towards medicine. Therefore, accurate educational planning, having standard examinations and planning to achieve professional security can improve these attitudes.*

Keywords. Attitude, Medicine, Medical Students

Address. Ghaderi R, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran

Source. Iranian Journal of Medical Education 2004; 10: 47-54

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-16]

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-16]